

Aprendre junts alumnes diferents

Els equips d'aprenentatge cooperatiu a l'aula

Pere Pujolàs

Vic: Eumo Editorial, 2003

Gemma Riera Romero

Apostar per una escola inclusiva és el pretext del llibre *Aprendre junts alumnes diferents*. Pujolàs ressalta els principals trets que defineixen un enfocament inclusiu de l'educació al mateix temps que els contraposa als que són propis d'un model selectiu. L'autor també defineix les condicions que s'han de donar per avançar d'una manera efectiva cap a una escola inclusiva, en la qual es garanteix que puguin aprendre junts alumnes diferents. D'entre aquestes condicions destaquen l'escola com una comunitat d'aprenentatge al servei de la comunitat, el plantejament d'una base curricular comuna però personalitzada per atendre les necessitats i característiques personals de l'alumnat, garantir canvis metodològics, i, finalment, estructurar de manera cooperativa l'aprenentatge.

Pujolàs també presenta eines, recursos i estratègies que giren entorn de l'aprenentatge cooperatiu, els quals permeten portar a la pràctica aquest plantejament i anar avançant de manera efectiva cap a una escola en la qual puguin aprendre junts, en una mateixa aula, alumnes diferents. L'autor planteja l'aprenentatge cooperatiu com un recurs o estratègia per atendre la diversitat de l'alumnat, però al mateix temps i perquè aquest aprenentatge sigui efectiu per a tot l'alumnat calen uns elements o condicions bàsiques que s'han de donar en l'estructura d'aprenentatge perquè puguem parlar pròpiament d'aprenentatge cooperatiu i no d'un simple treball de grup.

L'aprenentatge cooperatiu que es reflecteix al llibre es fonamenta en dos pressupòsits fonamentals. El primer és que l'aprenentatge requereix la participació directa i activa dels estudiants, i el segon és que la cooperació, l'ajuda mútua si es dona correctament, possibilita l'assoliment de reptes. L'autor diferencia molt clarament els equips cooperatius d'un equip de treball tradicional. D'aquesta equiparació en sorgeixen els elements fonamentals que formen els equips cooperatius, com són: agrupaments heterogenis, la interde-

pendència positiva, la interacció estimulante cara a cara, la responsabilitat personal i el compromís individual, la igualtat d'oportunitats per a l'èxit de l'equip i finalment les habilitats socials i de petit grup. Tots aquests són els elements que fan possible que el treball en equip sigui productiu i satisfactori per al professorat i que molt encertadament analitza i desenvolupa l'autor.

A banda de tots aquests aspectes, Pujolàs fa un recull d'alguns resultats obtinguts en investigacions sobre l'aprenentatge cooperatiu, bàsicament aquells que fan referència als treballs de Johnson i Johnson. Tots aquests resultats són exposats en forma d'avantatges, com per exemple que aquesta estructura millora el rendiment dels alumnes, afavoreix les relacions interpersonals i l'acceptació de les diferències, millora la capacitat de veure les coses des de la perspectiva dels altres, desenvolupa la creativitat, augmenta l'autoestima i entén la interdependència.

Però per entendre i obtenir tots aquests resultats, així com també per aconseguir els elements fonamentals que formen aquesta estructura, és prioritària l'organització de la classe de tal manera que els alumnes tinguin l'oportunitat de cooperar per aprendre millor els continguts escolars, i aprendre al mateix temps a treballar en equip. Per poder aconseguir aquest objectiu el llibre recull un model didàctic amb una sèrie d'actuacions que ajuden a dissenyar unitats de programació o bé unitats didàctiques d'un crèdit seguint un esquema bàsic que té en compte tres moments diferents: l'inici de la unitat, durant la unitat didàctica i el final de la unitat.

En un dels diversos capítols també s'explica com es pot organitzar de manera cooperativa el treball a l'aula, a partir d'una sèrie d'elements que comprenen des de la descoberta del treball en equips cooperatius fins a l'elaboració del quadern de l'equip, una fonamental per afavorir una bona gestió dels equips coo-

peratiu d'un grup classe. Però perquè el treball en equip i la cooperació siguin objecte d'un ensenyament sistemàtic i degudament planificat, necessiten estratègies i tècniques apropiades per ensenyar aquesta habilitat. En relació amb aquesta consideració, en un dels capítols l'autor presenta diverses tècniques, algunes de les quals s'han experimentat en diferents centres de primària i de secundària, les quals poden facilitar l'ensenyament d'habilitats per treballar en equip. Entre aquestes habilitats hi trobem: la tècnica TAI (*Team Assisted Individualization*), la tutoria entre iguals (*Peer tutoring*), el trencaclosques (*Jigsaw*), els grups d'investigació (*Group-Investigation*), la

tècnica *Coop-Coop*, la tècnica TGT (*Teams-Games Tournaments*).

En conclusió, sota el títol *Aprendre junts alumnes diferents* s'hi amaga la filosofia pròpia de l'escola inclusiva, que Pere Pujolàs vol transmetre al lector. Explica el plantejament de l'aprenentatge cooperatiu com una de les estratègies didàctiques i organitzatives d'aquest enfocament. El llibre va adreçat a tots els mestres i professionals que volen aplicar o bé conèixer el plantejament de l'escola inclusiva i les eines de treball i recursos per desenvolupar un procés d'ensenyament i aprenentatge que inclogui tots els alumnes de la mateixa manera.

Las fuerzas del cambio La continuación

Michael Fullan

Madrid: Akal, 2004

Dolors Ramon Rovira

De la necessitat del canvi en l'educació, són molts els autors que se n'han ocupat, i amb les seves aportacions s'han intentat respondre algunes de les qüestions que se susciten en referència al canvi i a la millora de l'escola. Un dels autors amb més rellevància pel que fa a la conceptualització i a la investigació sobre el canvi i les reformes en l'educació és Michael Fullan. En un dels seus llibres, *Las fuerzas del cambio*, combinant teories amb intuïcions (d'ell i d'altres), va identificar noves perspectives i millors formes de comprendre la reforma educativa.

Al llibre que aquí referenciem, *Las fuerzas del cambio. La continuación*, a partir de la reflexió teòrica, la investigació i la pràctica amb diferents organitzacions escolars, Michael Fullan ens fa valuoses aportacions sobre les complexitats de la dinàmica del canvi.

El llibre s'estructura en un pròleg i 6 capítols. El pròleg i el capítol 1, que es pot considerar introductori, ens acost a la finalitat última del llibre: «la recerca del propòsit moral en temps complexos». A partir de la teoria de la complexitat (o del caos) i de la teoria evolutiva, l'autor afirma que qualsevol organització, i l'escola

també, apren quan és «al llindar del caos», és a dir, quan manté un equilibri entre l'excés i la insuficiència d'estructura, i que els més grans avenços evolutius s'han produït aprenent a treballar conjuntament. Aquestes dues teories funcionen a la pràctica i es poden aplicar per comprendre i adaptar-se més bé als canvis. En els capítols següents del llibre es van desenvolupant aquestes grans idees.

Tot i que els processos de canvi són complexos i imprevisibles, Fullan aporta al capítol 2 unes idees clau que ens permeten comprendre'ls millor. Diu que les organitzacions són sistemes vius i, per tant, canviant i amb capacitat d'aprendre, i analitza el paper del coneixement: com es crea, es propaga, s'aplica i es dona l'aprenentatge en les cultures de col·laboració. Després ens aporta vuit lliçons que, combinades, poden servir de guia per pensar i actuar amb eficàcia davant del canvi *complex* i *caòtic*, i que vénen a sumar-se a les lliçons que ja ens va aportar al llibre *Las fuerzas del cambio*.

Partint dels postulats de la teoria evolutiva, Fullan analitza al capítol 3 les escoles col·laboratives (o comu-